

Netwerkleren

Citation for published version (APA):

Loeve, J., Vrieling, E., & Wopereis, I. (2019). Netwerkleren: de relatie tussen sociale configuratie en onderzoekende houding. *OnderwijsInnovatie*, 21(1). https://onderwijsinnovatie.ou.nl/oi-maart-19/netwerkleren-de-relatie-tussen-sociale-configuratie-en-onderzoekende-houding/?utm_source=twitter&utm_medium=social&utm_campaign=im-share-button

Document status and date:

Published: 01/01/2019

Document Version:

Peer reviewed version

Document license:

CC BY-NC-ND

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

<https://www.ou.nl/taverne-agreement>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

pure-support@ou.nl

providing details and we will investigate your claim.

Downloaded from <https://research.ou.nl/> on date: 23 Jul. 2024

Open Universiteit
www.ou.nl

Netwerkleren: de relatie tussen sociale configuratie en onderzoekende houding

(auteurs)

Joke Loeve

Emmy Vrieling

Iwan Wopereis

Loeve is masterstudent Onderwijswetenschappen bij de Open Universiteit en werkzaam als onderwijskundige in het IJsselland Ziekenhuis, Vrieling is universitair docent bij de Open Universiteit, Wopereis is docent bij de Open Universiteit, Vrieling en Wopereis zijn tevens onderzoekers bij de Academische Werkplaats van Iselinge Hogeschool.

Reacties op dit artikel naar: emmy.vrieling@ou.nl

(lead)

Om kwaliteit te blijven leveren, wordt van de leraar een voortdurende professionele ontwikkeling gevraagd. Hierbij speelt de onderzoekende houding een belangrijke rol omdat het leraren in staat stelt hun ervaringen en kennis kritisch te beschouwen en nieuwe inzichten te creëren. Ook belangrijk voor de professionele ontwikkeling is met elkaar samenwerken, samen leren en communiceren in netwerken.

Samenvatting

Hoewel een optimale sociale configuratie van netwerken en het tonen van een onderzoekende houding belangrijke voorwaarden zijn voor de professionele ontwikkeling van leraren is in de literatuur maar weinig bekend over de samenhang tussen deze aspecten. Binnen de Academische Werkplaats Beroepsgericht onderzoek en onderwijsinnovatie van Iselinge Hogeschool is daarom in het collegejaar 2016/2017 onderzoek gedaan onder pabostudenten, basisschoolleraars en hun opleiders naar de samenhang tussen de sociale configuratie van netwerken en de onderzoekende houding van netwerkleden. Op basis van de onderzoeksresultaten wordt duidelijk dat er tussen de sociale configuratie van de netwerken en de onderzoekende houding van de deelnemers een positieve relatie bestaat. Daarnaast zien we dat er twee belangrijke voorwaarden zijn voor de ontwikkeling van de onderzoekende houding in relatie tot de sociale configuratie van de netwerken: 1) betekenisgerichte, systematische feedback is van belang voor de ontwikkeling van bruikbare, op theorie gefundeerde praktijkmaterialen, en 2) communicatie over theoretische kennis (op basis van bestudeerde literatuur en gesprekken met (praktijk)experts) draagt bij aan het behalen van de doelen van het netwerk.

Twee pijlers

Om in de continu veranderende beroepspraktijk de benodigde kwaliteit te blijven leveren, wordt van leraren een voortdurende professionele ontwikkeling gevraagd. Daarbij speelt een onderzoekende houding (OZH) een belangrijke rol (PO-Raad, 2015). Leraren die een OZH laten zien, blijken namelijk in staat hun ervaringen, kennis en doelen kritisch te beschouwen, nieuwe inzichten te creëren en deze in te brengen in een dialoog met collega's (Onderwijsraad, 2014). Het met elkaar samenwerken, samen leren en communiceren in netwerken is een tweede belangrijke pijler voor de professionele ontwikkeling (De Laat,

2011; ET2020, 2015; PO-Raad, 2015). De samenwerking in netwerken biedt namelijk de mogelijkheid ervaringen te delen, kritisch te reflecteren op het (eigen) handelen en benodigde kennis op te doen om met elkaar tot oplossingen en/of nieuwe inzichten te komen (Martens, Kessels, De Laat, & Ros, 2012).

Vanuit deze twee pijlers is de Academische Werkplaats Beroepsgericht onderzoek en onderwijsinnovatie (AW) in september 2016 opgestart in een samenwerkingsrelatie tussen Iselinge Hogeschool (pabo), opleidingsscholen van het Partnerschap Oost-Gelderland Opleiden in School en het Welten-instituut van de Open Universiteit (OU). In de AW werken aanstaande basisschoollerares (studenten), basisschoollerares (leerkrachten), lerarenopleiders (opleiders) van Iselinge Hogeschool en onderzoekers van de OU samen aan een gezamenlijk ervaren probleem (zie ook awonderwijs.nl). In dit artikel worden de OZH en het netwerkleren als belangrijke pijlers van professionele ontwikkeling nader toegelicht; eerst vanuit de theorie en aansluitend vanuit een praktijkschets binnen de AW. Dit mondt uit in de probleemformulering met de bijbehorende onderzoeksvragen gericht op het in samenhang onderzoeken van de OZH van de deelnemers en de sociale configuratie van netwerken. Aansluitend doen we verslag van de bevindingen van ons onderzoek en ronden we af met een discussie inclusief implicaties voor netwerkleren.

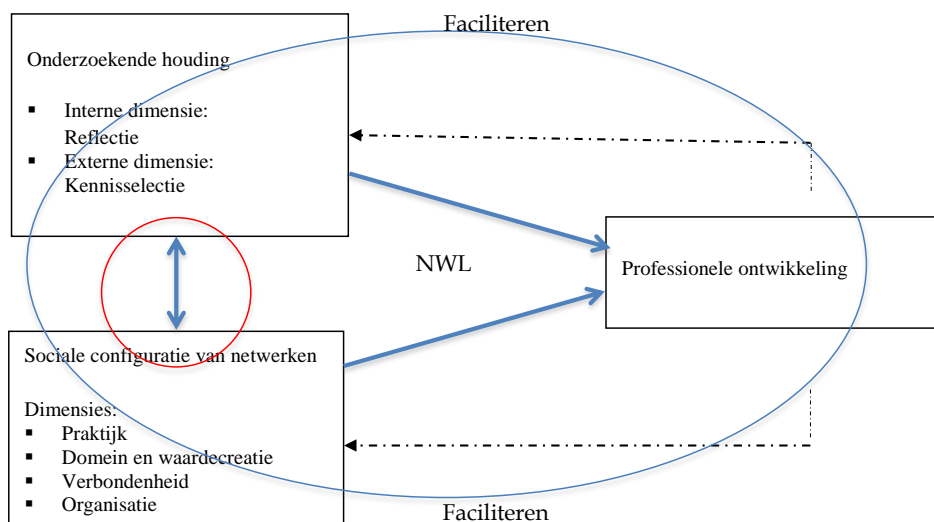
Onderzoekende houding

Onderzoek doen is voor aanstaande leraren een vast onderdeel van de lerarenopleiding en krijgt ook in de beroepspraktijk aandacht. Bruggink en Harinck (2012) benadrukken dat voor het doen van goed praktijkonderzoek een (aanstaande) leraar niet alleen de juiste kennis en vaardigheden van onderzoek moet bezitten, maar ook een goede OZH. Vijf kenmerken typeren het concept OZH (Bruggink & Harinck, 2012; Van den Herik & Schuitema, 2016; Van der Rijst, 2009):

1. Kritisch willen zijn; door je af te vragen of zaken wel kloppen, wordt kritisch naar bijvoorbeeld bevindingen of inhoud van informatie(bronnen) gekeken.
2. Willen weten; door het stellen van vragen en het gericht op zoek gaan naar antwoorden wordt getracht de nieuwsgierigheid te bevredigen.
3. Tot (nieuwe) inzichten willen komen; hierdoor worden situaties beter begrepen.
4. In alle openheid gebruik willen maken van kwalitatief goede bronnen.
5. Willen delen van opgedane kennis en informatie (in bijvoorbeeld netwerken).

Het kritisch willen zijn (eerste kenmerk) komt daarbij overeen met de 'interne reflectiedimensie', zoals omschreven in het onderzoek van Meijer, Geijssels, Kuijpers, Boei en Vrieling (2016). Reflectie, waarbij kritisch naar ervaringen wordt gekeken, wordt door hen gezien als een van de belangrijke dimensies voor een OZH die bijdraagt aan de ontwikkeling van leraren. Kenniselectie, op zoek gaan naar (theoretische) kennis als reactie op bijvoorbeeld vragen en problemen, wordt daarbij als de externe dimensie van een OZH omschreven en heeft grote overeenkomsten met de kenmerken twee tot en met vijf. De rechthoek linksboven in figuur 1 geeft de interne reflectiedimensie en de externe

kenniselectiedimensie in de AW weer en maakt zichtbaar dat de OZH, mits gefaciliteerd, in positieve zin kan bijdragen aan de professionele ontwikkeling van leraren.

Figuur 1. Werkwijze in de Academische Werkplaats Beroepsgericht onderzoek en onderwijsinnovatie.

Deze facilitering van de OZH (zie de blauwe ovaal in figuur 1) vindt binnen de AW plaats in de vorm van het begeleiden van de deelnemers bij het uitvoeren van ontwerpgericht onderzoek (McKenney & Reeves, 2012). De onderzoekers begeleiden de deelnemers in het doorlopen van de drie fasen van ontwerpgericht onderzoek: 1) analyse en exploratie, 2) ontwerp en constructie, en 3) evaluatie en reflectie. In lijn met deze fasen verloopt het ontwerpen in een iteratief proces van het uitwerken van voorstellen, feedback vragen en verbeteringen doorvoeren, waarna een prototype ontstaat. Aan de hand van de opgedane (test)ervaringen met het prototype wordt vervolgens vastgesteld hoe verder te gaan met de implementatie.

Netwerklernen

Waar professionals met elkaar samenwerken, samen leren, communiceren en/of ervaringen delen, ontstaat een sociaal netwerk (De Laat, 2011) dat de mogelijkheid biedt om met gebruikmaking van sociale contacten bepaalde praktijkvraagstukken op te lossen. Deze wijze van leren wordt omschreven als netwerklernen (NWL; Martens & De Laat, 2011). Om professioneel binnen een netwerk te leren, is het noodzakelijk dat het netwerk wordt gefaciliteerd (Büchel & Raub, 2002; Wenger, 1998). Leraren werken namelijk vaak solitair binnen hun eigen klaslokalen, wat niet bevorderlijk is voor sociaal leren. Vandaar dat het van belang is dat de netwerken voldoende begeleiding krijgen (Wenger, 1998). Deze begeleiding van een expert (facilitator) maakt het mogelijk een ideale leersituatie binnen het netwerk te creëren, waardoor sociaal leren binnen lerarennetwerken tot innovaties kan leiden. Voor het begrijpen en begeleiden van een netwerk kan gebruik worden gemaakt van het 'Dimensies van Sociaal Leren raamwerk' (DSL-raamwerk; Vrieling, Van den Beemt, & De Laat, 2016). Dit raamwerk biedt handvatten voor het faciliteren van NWL (Vrieling, De Laat, Besselink, & Ubbink, 2015) en onderscheidt vier dimensies (Praktijk, Domein en Waardecreatie,

Verbondenheid, en Organisatie) met elf bijbehorende indicatoren die de sociale configuratie in kaart brengen (zie figuur 1, rechthoek linksonder). De indicatoren vertegenwoordigen bepaalde waarden waarmee de sociale configuratie van netwerklernen worden verkend (Van den Beemt, Vrieling, & De Laat, 2015; Vrieling et al., 2015; 2016). Deze waarden worden ook wel ‘schuifjes’ genoemd aangezien het netwerk in de loop van de tijd kan schuiven op de waarden die passen bij de doelen van het netwerk (De Laat, Vrieling, & Van den Beemt, 2017). Door de positie van deze schuifjes te analyseren en de resultaten terug te koppelen naar de netwerkleden wordt bepaald of de positie overeenstemt met de ambities en gestelde doelen in het netwerk. Het continu kritisch zoeken naar de gewenste sociale configuratie binnen het netwerk maakt dat de netwerkleden zich (professioneel) kunnen blijven ontwikkelen.

Probleemformulering en ontwerp

Zowel een OZH als de sociale configuratie van netwerken lijken dus van belang voor de professionele ontwikkeling van leraren in netwerken. Echter, tot op heden is niet duidelijk hoe beide constructen met elkaar samenhangen. Ons onderzoek richt zich daarom specifiek op die samenhang, wat met de rode cirkel in figuur 1 wordt gevisualiseerd. Het onderzoek is in collegejaar 2016-2017 uitgevoerd binnen drie verschillende netwerken (zie tabel 1). In de onderzoeksperiode hebben de netwerken fase 1 (analyse- en exploratiefase) en fase 2 (ontwerp- en constructiefase) van het ontwerpgericht onderzoek doorlopen.

Tabel 1. Samenstelling netwerken

Netwerk	N	Studenten	Leerkrachten	Opleiders
OL	15	5	8	2
ZL	9	2	4	3
HB	9	0	7	2
Totaal	33	7	19	7

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag zijn verschillende onderzoeksactiviteiten uitgevoerd (zie tabel 2).

Tabel 2. Overzicht van Onderzoeksactiviteiten in Collegejaar 2016-2017.

Variabelen	Instrumenten	Maand										
		Sep	Okt	Nov	Dec	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	
OZH kwant	Vragenlijst OZH	x						x				x
SC&OZH kwal	Interview DSL (& OZH)					x						x
SC kwant	Vragenlijst DSL					x						x
SC&OZH kwal	Audio Netwerkbijeenkomsten	xx		xx	x	x		xx	x			x
SC&OZH kwal	Reflectieve vragen	xx		xx	x	x		xx	x			x

We bespreken deze activiteiten in de volgorde zoals ze van boven naar beneden zijn gepresenteerd. Om de OZH kwantitatief te meten, is de vragenlijst van Meijer et al. (2016) gebruikt. Voor het in kaart brengen van de sociale configuratie van de netwerken is voor de kwalitatieve dataverzameling gebruik gemaakt van de DSL Interviewleidraad (Vrieling, Van den Beemt, Besselink, & Seinhorst, 2018). Voor de kwalitatieve dataverzameling bij de OZH is die leidraad aangevuld met enkele open vragen gebaseerd op de dimensies van de OZH-vragenlijst. Voor de kwantitatieve dataverzameling is de DSL-vragenlijst gebruikt. Van alle netwerkbijeenkomsten is tevens de audio vastgelegd, waarvan de interactieve passages zijn getranscribeerd en gecodeerd. Tenslotte hebben netwerkleden na elke netwerkbijeenkomst enkele reflectieve vragen over de netwerkervaringen beantwoord.

Bevindingen OZH

Zowel de interne reflectiedimensie als de externe kennisselectiedimensie dragen bij aan de positieve ontwikkeling van de OZH (significante stijging van het gemiddelde van de totale groep van 3.12 naar 3.48) van de deelnemers aan de netwerken. Bij de reflectiedimensie wordt dit zichtbaar doordat netwerkleden elkaar, met name tijdens de analyse- en exploratiefase, meer feedback zijn gaan geven. In de daaropvolgende ontwerp- en constructiefase wordt bij het ontwikkelen van praktijkmateriaal een enkele keer gereflecteerd op het eigen handelen om tot verbetering van het product te komen, maar die reflectie richt zich vooral op het oplossen van een praktisch probleem (actiegerichte reflectie) en vindt niet systematisch plaats. De kennisselectiedimensie van de OZH laat ook een positieve ontwikkeling zien doordat de deelnemers in de analyse- en exploratiefase een literatuurstudie hebben uitgevoerd en van daaruit ervaringen en ideeën met elkaar hebben gedeeld. Tenslotte is er binnen de netwerken een enkele keer contact gezocht met (ervarings)deskundigen buiten het netwerk ('zwakke relaties'; Granovetter, 1973).

Bevindingen sociale configuratie

De sociale configuratie van de netwerken laat een positieve ontwikkeling zien binnen de dimensie Praktijk (gemiddelde van 2.07 naar 2.59) en een negatieve ontwikkeling binnen de dimensie Verbondenheid (gemiddelde van 3.40 naar 3.16). Voor de dimensies Domein & Waardecreatie en Organisatie is geen significante ontwikkeling waarneembaar. Bij de dimensie Praktijk komt de positieve ontwikkeling zowel bij de indicator 'geïntegreerde of niet geïntegreerde activiteiten' als bij de indicator 'tijdelijke of permante activiteiten' naar voren. De negatieve ontwikkeling binnen de dimensie Verbondenheid komt naar voren binnen de indicator 'sterke en zwakke verbindingen'. Daar is een afname van de interacties, zoals het discussiëren en brainstormen, tussen de netwerkleden zichtbaar. Met name tijdens de analyse- en exploratiefase vinden binnen de netwerken interacties (brainstorm, discussie) plaats om tot betekenis van de netwerkactiviteiten voor de eigen praktijk en de groepsdoelen te komen. Als het netwerk zich daarna in de ontwerp- en constructiefase gaat bezighouden met (afspraken maken over) het te ontwikkelen materiaal en het uitproberen ervan, lijkt het brainstormen en discussiëren minder aan de orde te komen. Een positieve ontwikkeling binnen de dimensie Verbondenheid wordt zichtbaar op de indicator

‘taakuitvoerders of kenniswerkers’. Deelnemers ontwikkelen zich naar kenniswerkers; ze tonen meer interesse in de ideeën en ervaringen van anderen. Daarmee samenhangend zien we bij de indicator ‘sterke en zwakke verbindingen’ een positieve ontwikkeling met betrekking tot het zoeken van contact met (ervarings)deskundigen, zij het sporadisch.

Samenhang

Tussen de sociale configuratie (SC) van de netwerken en de OZH van de deelnemers blijkt een positieve relatie te bestaan die naar voren komt tussen de dimensie Praktijk (SC), waarbij zowel gesproken wordt over de betekenis van de te ontwikkelen materialen voor de eigen praktijk als de termijngroepsdoelen, en de reflectiedimensie (OZH), waar de netwerklleden elkaar feedback geven. In het verlengde hiervan is een samenhang te zien tussen de dimensie Verbondenheid (SC) en de reflectiedimensie (OZH). Deze relaties laten zien dat het voeren van gesprekken over de groepsdoelen, het samen ontwikkelen van materiaal voor de eigen praktijk, de interacties tussen de netwerklleden en de interesse in de ideeën en ervaringen van anderen, mogelijkheden bieden voor feedback met als gevolg een aanzet tot nadenken over het (eigen) handelen, waardoor nieuwe inzichten en een andere aanpak mogelijk worden. Ook is er samenhang te zien tussen de dimensie Verbondenheid (SC) en het uitvoeren van een literatuurstudie (OZH, kenniselectiedimensie). De dimensie Organisatie (SC), die we terugvinden in de communicatie van de groepsleden over de wijze waarop doelen kunnen worden behaald, laat een relatie zien met het uitvoeren van een literatuurstudie. Om doelgericht de kennis van het onderwijsontwerp binnen het netwerk te kunnen vergroten, is het dus belangrijk om met elkaar te brainstormen en te discussiëren over de literatuur, interesse te tonen in elkaars ideeën en ervaringen, en afspraken te maken over de wijze waarop binnen het netwerk de doelen kunnen worden behaald, gebruikmakend van de theorie.

Discussie en onderwijsimplicaties

NWL zoals in de AW plaatsvindt, brengt studenten, leerkrachten en opleiders bij elkaar en biedt hen de mogelijkheid om ervaringen te delen, kritisch te reflecteren, benodigde kennis op te zoeken en deze in te brengen in een dialoog (Martens et al., 2012). De resultaten in het onderzoek naar de relaties tussen SC en OZH laten zien dat netwerklleden elkaar feedback geven, maar dat dit vooral actiegericht is en niet systematisch plaatsvindt. Bij het betekenis geven aan de opgedane ervaringen is het van belang om via systematische reflectie terug te blikken op het eigen handelen en de vraag te stellen of zaken beter hadden gekund. Dit leidt tot de vraag of de netwerklleden tijdens ontwerpgericht onderzoek in de netwerkbijeenkomsten voldoende (kunnen) worden uitgenodigd tot het geven van betekenisgerichte reflectie (Vrieling, Stijnen, Knaapen, & Van Maanen, 2014), een essentiële vraag voor netwerken om tot verbetering van de ontwikkelde materialen voor de eigen praktijk te komen.

Daarnaast lijkt het van belang om een literatuurstudie samen met netwerklleden (sterke relaties) uit te voeren, waarbij zowel de interesse in de ideeën en ervaringen van anderen als het bieden van mogelijkheden voor feedback, kunnen leiden tot nadenken over het handelen bij het ontwerpen van onderwijsmaterialen. De vraag daarbij is of het bespreken

van ideeën, inzichten en opvattingen van de eigen netwerkleden voldoende is om de nieuwsgierigheid naar kennis op te wekken en tot nieuwe inzichten te komen. Daarom kan de deskundigheid van externe experts (zwakke relaties) een belangrijke bijdrage leveren aan het onderwijsontwerp, doordat zij vanuit een andere invalshoek nieuwe kennis en inzichten kunnen inbrengen (Granovetter, 1973).

Voor het leren en werken binnen de AW is gekozen voor het uitvoeren van ontwerpgericht onderzoek. De onderzoeksfase waarin het netwerk zich bevindt, lijkt medebepalend voor de mate waarin activiteiten kunnen worden ontplooid. Als tijdens de analyse- en exploratiefase de netwerkleden een literatuurstudie uitvoeren om de kennis over het onderwijsonderwerp te vergroten, leidt dit tot een positieve ontwikkeling van de kennisselectiedimensie (OZH). De ontwikkeling van de kennisselectiedimensie laat echter een afname zien als tijdens de ontwerp- en constructiefase er weinig tot geen literatuur meer wordt bestudeerd. Bij het uitvoeren van ontwerpgericht onderzoek is het dus van belang om het ontwerpen iteratief te laten plaatsvinden (McKenney & Reeves, 2012) zodat de bevindingen tijdens alle onderzoeksfasen kunnen worden gespiegeld aan de literatuur.

Samenvattend adviseren we ontwerpgerichte netwerken om hun leden in alle fasen van het onderzoek mogelijkheden te bieden tot:

1. Interactie, zoals brainstorm en discussie, en het delen van ervaringen en ideeën.
2. Positief kritische feedback en betekenisgerichte reflectie op de groepsdoelen en het (te ontwikkelen) praktijkmateriaal.
3. Het uitvoeren van een literatuurstudie met communicatie over de wijze waarop de theorie bijdraagt aan het behalen van de groepsdoelen.
4. Het delen en bediscussiëren van ervaringen en ideeën van experts bij het uitvoeren van het onderzoek.

Referenties

- Bruggink, M., & Harinck, F. (2012). De onderzoekende houding van leraren: Wat wordt daaronder verstaan? *Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 33(3), 46-53.
- Büchel, B., & Raub, S. (2002). Building knowledge creating value networks. *European Management Journal*, 20(6), 587–596. doi:10.1016/S0263-2373(02)00110-X.
- De Laat, M. (2011). Netwerklernen in de sociale ruimte. In R. Martens (Red.), *RdMC: Onderzoeksprogramma: Vijf programmalijnen* (pp. 22-33). Heerlen: Ruud de Moor Centrum, Open Universiteit.
- De Laat, M., Vrieling, E., & Van den Beemt, A. (2017). Facilitation of social learning in teacher education: the 'Dimensions of Social Learning-Framework'. In J. McDonald & A. Cater-Steel (Eds.), *Communities of practice: Facilitating social learning in higher education* (pp. 153-174). Springer: Singapore.
- ET2020. (2015). *Shaping career-long perspectives on teaching. A guide on policies to improve initial teacher education*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

- Granovetter, M. (1973). The strength of weak ties. *American Journal of Sociology*, 78, 1360-1380. doi:10.1086/225469.
- Martens, R., & De Laat, M. (2011). Professionaliseren op de werkplek. *OnderwijsInnovatie*, 2, 11-13.
- Martens, R., Kessels, J., De Laat, M., & Ros, A. (2012). *Praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek. Onderzoeksmanifest LOOK*. Heerlen: Open Universiteit.
- McKenney, S., & Reeves, T.C. (2012). *Conducting educational design research*. New York, NY: Routledge.
- Meijer, J., Geijsel, F., Kuijpers, M., Boei, F., & Vrieling, E. (2016). Exploring teachers' inquiry-based attitude. *Teaching in Higher Education*, 21, 64-78. doi:10.1080/13562517.2015.1115970
- Onderwijsraad. (2014). *Meer innovatieve professionals*. Den Haag: Onderwijsraad.
- PO-Raad. (2015). *Verkenning. Een universitaire lerarenopleiding voor basisonderwijs*. Verkregen via <https://www.poraad.nl>.
- Tack, H., & Vanderlinde, R. (2016). De masterclass 'lerarenopleiders onderzoeksvaardig!' Ontwikkeling, organisatie en onderzoek naar een professionaliseringstraject voor lerarenopleiders. *Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 37(2), 43-54.
- Van den Beemt, A., Vrieling, E., & De laat, M. (2015). *Toepassing en validering van het 'dimensies van sociaal leren'- raamwerk*. Paper gepresenteerd tijdens de Onderwijs Research Dagen, Leiden.
- Van den Herik, M., & Schuitema, A. (2016). *Een onderzoekende houding*. Bussum: Coutinho.
- Van der Rijst, R.M. (2009). *The research-teaching nexus in the sciences. Scientific research dispositions and teaching practice* (PhD thesis). Leiden: ICLON/Universiteit Leiden.
- Van Veen, D., Vrieling, E., & Besselink, E. (2016). Waardecreatie door systematische reflectie: het versterken van praktijkervaringen door netwerklernen. In *Delen is Versterken: Educatiejaarboek 2016 Iselinge Hogeschool* (pp. 63-73). Doetinchem: Iselinge Hogeschool.
- Vrieling, E., De Laat, M., Besselink, E., & Ubbink, M. (2015). Dimensies van sociaal leren in een paboleernetwerk. *OnderwijsInnovatie*, 17(1), 17-24.
- Vrieling, E., Van den Beemt, A., Besselink, E., & Seinhorst, E. (2018). Sociaal leren van leraren faciliteren met het dimensie interview. *OnderwijsInnovatie*, 20(3).
- Vrieling, E., van den Beemt, A., & De Laat, M. (2016). What's in a name: Dimensions of social learning in teacher groups. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 22, 273-292. doi:10.1080/13540602.2015.1058588.
- Vrieling, E., Stijnen, S., Knaapen, M., & Van Maanen, N. (2014). Van actiegerichte naar betekenisgerichte reflectie. *OnderwijsInnovatie*, 16(4), 36-39.
- Wenger, E. (1998). *Communities of practice: Learning, meaning and identity*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.